

Türkiye’de 1999-2017 Yılları Arasında Değerler Eğitimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi

Betül KAPKIN*

Zekeriya ÇALIŞKAN**

Mehmet SAĞLAM***

Öz

Değerler eğitimi bireyin değerleri kazanması, benimsemesi ve karakterinin bir temel unsuru haline getirerek davranışa dönüştürmesi için verilen ve hayat boyu devam eden bir eğitimidir. Bu eğitime olan ihtiyaç ve artan ilgi akademik alanda da karşılık bulmuş ve bilim insanları değer ve değerler eğitimi kavramını çeşitli şekilde ele almaya çalışmışlardır. Bu kavramların akademik bakış açısı ile ele alınmasının önemi, değerler eğitiminin insan gelişiminde ve toplumsal yapıdaki etkisi dikkate alınarak bu çalışmada Türkiye’de değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrul-

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İnönü Üniversitesi. Okul Öncesi Öğretmeni, MEB.

E-mail: kapkinbetul@gmail.com

**Dr. Öğr. Üys., Çocuk Gelişimi Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İnönü Üniversitesi.

E-mail: zekeriya.caliskan@inonu.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üys., Çocuk Gelişimi Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İnönü Üniversitesi.

E-mail: mehmet.saglam@inonu.edu.tr

Makale Gönderim Tarihi: 13.11.2017 - **Makale Kabul Tarihi:** 06.02.2018

tusunda doküman analizi işlemi yapılarak betimsel bir çalışma oluşturulmuştur. Çalışmaya bu güne kadar Türkiye’de yapılmış ve YÖK Ulusal Tez Merkezi sisteminde kayıtlı tezler dahil edilmiştir. Bu kapsamda “değerler eğitimi” anahtar kelimesini içeren bugüne kadar Türkiye’deki üniversitelerde yapılmış özet ve tam metinlerine ulaşılan tüm lisansüstü tezler bilgisayar ortamına kodlanarak aktarılmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde kullanılarak betimsel olarak değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda değerler eğitimi konu edinen lisansüstü çalışmaların son derece sınırlı olduğu, çalışmaların büyük bir kısmının son 10 yıl içerisinde yapıldığı, genelde edebi eserlerdeki değer algısına yönelik çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda değerler eğitiminin akademik olarak daha fazla çalışması bu alandaki eksiklerin giderilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Değerler eğitimi, Değer, Lisansüstü tez.

Giriş

Değişen dünyada ve her geçen yıl gelişmekte olan teknoloji çağında öz benliğini, değerlerini yitirmeden, meydana gelen gelişmelere ve oluşan değişime uyum sağlayan kişiler yetiştirmenin zorlukları eğitimciler tarafından kabul edilmekte ve bilinmektedir. Dünyada sürekli ortaya çıkan yeni teknolojik icatlar ve buluşların toplum tarafından bilinçsiz kullanılmasıyla toplumun yapısında kültürel ve sosyolojik farklılıklar ve aynı zamanda bozulmalar meydana gelmektedir (Elbir ve Bağcı, 2013). Oluşan bu bozulmalar eğitimcilere, devletin bütünlüğü ve gelişmesi için gerekli olan milli birlik ve beraberlik duygusunu yeni nesillere öğretme ve bu duyguyu onlara hissettirebilme sorumluluğunu daha da arttırmaktadır. Bu sorumluluk ise ancak değerlerin sonraki genç kuşaklara aktarılması ile yerine getirilmiş olur. (Elbir ve Bağcı, 2013). Değerler, davranışlarımıza kılavuzluk görevi yaparak bireylerin başkalarına karşı sergilemiş oldukları davranışlarına ve bireyin kendi davranışına yön verip rehberlik ederler. Bireyler kendisi için önemli olduğunu düşündüğü değer yargıları için çaba sarf etme imkanına ve gücüne sahiptir. Kişiler yaşadıkları sosyal çevre içerisinde sergilemiş oldukları davranışlardan hangisinin daha anlamlı ve geçerli olduğuna, hangisinin geçersiz ve yanlış olduğuna ilişkin yerleşmiş ve önceden belirlenmiş olan çeşitli değer yargıları ile karşılaşır. Bireyler içerisinde bulunduğu toplumun kuralları, geçmişten bugüne gelen gelenek ve görenekleri yoluyla “iyi” ve “kötü”yü, “doğru” ve “yanlış”ı ayırt edebilecek düzeye gelerek kendi kişisel ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçüt edinmeyi öğrenirler (Beil, 2003).

Değerler; arzu edilen, inanılan ve bireylerin sergilemiş olduğu çeşitli davranışlar için ölçek olarak kullanılabilen olgulardır. Znaniecki (1918) tarafından ilk defa sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, “valere” kökünden türetilmiştir ve Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelmektedir. (Bilgin, 1995). TDK (2017) sözlüğünde değer; “bedel, paha, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, kıymet, bir şeyin değdiği karşılık, bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı,” şeklinde tanımlanmaktadır. MEB (2002) değer kavramını; davranışları, düşünme biçimini ve çeşitli olaylara verilen tepkileri belirleyen, okulun sahip olduğu özellikler, Güngör (1998); bir şeyin arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu konusundaki inanç, Silah (2000); kültürün belirli bir parçası ve kültüre anlam veren ölçütler olarak tanımlar. Değer kavramını felsefe, sorun olarak ele alıp insanların yaptığı davranışları inceleyerek sergilenen davranışların özünde dayandığı temel ilkeleri ve değerleri araştırmaktadır. Psikoloji, değer olgusunu felsefeden farklı olarak ele alır, değer olgusunu insan davranışlarına rehber ve yol gösterici olmasından ötürü önemli görür. Bu nedenle psikologlar değer kavramını inanç olarak ifade eder (Güngör, 2000). Değer kavramı sosyal psikologlara göre ise; özel tutum, ahlaki kavramlarla ilgili özsayı olarak tanımlanır (Gardner, Cairns ve Lawton, 2005).

Bu tanımlardan yola çıkarak değer kavramı, kişinin kendi davranışlarını içerisinde bulunduğu toplumun ve bireylerin yararına düzenleyebilmesini, iyi ve doğru olana ulaşması için düşüncelerini ve davranışlarını kontrol edebilmesini sağlayan vicdani ölçütler olarak tanımlanabilir.

Bütün dinlerde ve toplumlarda küçük farklılıklar olmasına rağmen değer kavramı aynı anlamı taşımakla birlikte önemli olan bu değerlerin eğitim yolu ile verilmesidir (Lovatt, 2000). Çünkü bilgi iletişim araçları, bilgi aktarırken ne yazık ki değer aktaramamıştır. Bu yetersizlik eğitim kurumlarındaki değerler eğitimi ni daha önemli kılmıştır (Çağlar, 2010). Değerler eğitimi sosyal yaşamın oluşmasında büyük rolü olan, bireyleri birbirine bağlayan birleştiren, mutluluğu, gelişmeyi, huzuru sağlayan, kişileri risk ve tehditlerden koruyan insani, ahlaki, manevi ve sosyal değerlerimizin tüm bireylere kazandırılması ve aktarılması sürecidir (MEB, 2010). Bir başka tanımda ise değerler eğitimi, bireyin değerleri kazanması, benimsemesi ve karakterinin bir temel unsuru haline getirerek davranışa dönüştürmesi için verilen ve hayat boyu devam eden eğitim şeklinde tanımlanmaktadır. (Yaman, 2012). Toplumda değerler eğitimine olan ihtiyaç ve artan ilgi akademik alanda da karşılık bulmuş ve bilim insanları değer ve değerler eğitimi kavramını çeşitli şekilde ele almaya çalışmışlardır. Bu kavramların

akademik bakış açısı ile ele alınması ve değerler eğitiminin insan gelişimindeki ve toplumsal yapıdaki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, değerler eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de son yıllarda değerler eğitimi alanında yapılan çalışmalar artış göstermektedir. Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi (Ulusoy, 2017), Toplumsal yaşam bilinci olarak değer konuya değerler sosyolojisi ve değerler eğitimi bağlamında bir yaklaşım (Polat, 2017), Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği (Ogelman ve Sarıkaya, 2015), Okul temelli yaklaşımla geliştirilen değer eğitim programının etkililiğinin değerlendirilmesi (Özyurt, Demir ve Baş, 2015) gibi çalışmalar ülkemizde son yıllarda yapılan çalışmalardır. Baş ve Beyhan (2012), Türkiye’de değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirmesi isimli çalışmalarında, değerler eğitimi konusunda lisansüstü tezlerin sayısının az olduğunu ve zamanla bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda artış görüldüğünü belirtmişlerdir. Çalışmada, değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların en fazla yüksek lisans seviyesinde yapıldığı ve en çok eğitimi programları ve öğretim anabilim dalında yapıldığı, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birbirine yakın oranda ve verilerin analiz edilmesinde betimsel yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Adıgüzel ve Ergünay (2012), Türkiye’de değerler üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme perspektifinden incelenmesi isimli çalışmalarında en fazla çalışmanın eğitim bilimleri alanında yapıldığı ve eğitim bilimleri alanında değerler üzerine yapılan çalışmaların konu alanları incelendiğinde ise genel olarak çalışmaların değerler eğitimine yönelik gerçekleştirildiği, öğretmen değerleri, öğrenci değerleri, öğretim elemanları değerleri gibi konu alanlarındaki çalışmaların çok sınırlı sayıda gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Elbir ve Bağcı (2013), Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi isimli çalışmalarında, değerler eğitimi üzerine yapılan tezlerin çoğunda araştırmacılar Türkiye’de değerler eğitiminin yeteri kadar özümsemediğini belirtmişlerdir ve değerler eğitimi alanında bulunan bu boşluğun bir an önce doldurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının ve şu an görev yapmakta olan öğretmenlerin değerler eğitiminin öğretilmesi sırasında kullanabilecekleri çağdaş yöntem ve teknikler hakkında bilgilendirilmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

Bu nedenle bu çalışmayla değerler eğitimi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerinin analizinin yapılması ve bu tezlerin çalışılan grup, çalışmalarda öne çıkarılan

çeşitli değerler, çalışmadaki öneriler ve çalışmaların içeriği gibi değişkenler açısından incelenmesi ve literatürde bu değişkenlerle ilgili boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Bu çalışmayla değerler eğitimi konusunun ele alınış biçimi ve yaygınlığı hakkında bilgi verilerek değerler eğitimi ile ilgili akademik anlamda genel bir görünüm ortaya konulacağı hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda değerler eğitimi ile ilgili olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerin türlerine ve yıllara göre dağılımları nedir?
2. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerin yapıldığı enstitülere göre dağılımları nedir?
3. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerin yapıldığı anabilim dallarına göre dağılımları nedir?
4. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemler nelerdir?
5. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerin çalışılan gruplara göre dağılımları nedir?
6. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerde öne çıkarılan değerler nelerdir?
7. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerdeki öneriler nelerdir?
8. Türkiye’de 2017 yılına kadar anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü tezlerin içerik olarak dağılımı nedir?

Yöntem

Çalışmada nicel yaklaşım benimsenmiş ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama yöntemi olarak epistemolojik doküman analizi kullanılmıştır (Karadağ, 2009). Doküman analizi ile daha önce yapılmış çalışmaların detaylı olarak incelenmesi ve bu kapsamda yapılmış tezlerin ele alınması sağlanmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmaya bugüne kadar Türkiye’de yapılmış ve Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde kayıtlı tezler dahil edilmiştir. Bu kapsamda “değerler eğitimi” anahtar kelimesini içeren bugüne kadar Türkiye’deki üniversitelerde yapılmış özet ve tam metinlerine ulaşılan tüm lisansüstü tezler bilgisayar ortamına kodlanarak aktarılmıştır. Taramalar sonucunda elektronik ortama aktarılan ve analiz edilen çalışmaların sayısı ve yıllara göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans	321337	69,56
Doktora	84891	18,38
Tıpta Uzmanlık	53317	11,54
Sanatta Yeterlilik	1429	0,31
Tıp Yan Dal Uzmanlık	699	0,15
Diş Hekimliği Uzmanlık	275	0,06
TOPLAM	461948	100

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezlerin tez türleri açısından incelediğimizde; 21 Haziran 2017 tarihi itibarı ile YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı 321 337 yüksek lisans, 84,891 doktora, 53,317 tıpta uzmanlık, 1,429 sanatta yeterlilik, 699 tıp yan dal uzmanlık ve 275 diş hekimliği uzmanlık olmak üzere toplam 461,948 lisansüstü tez bulunduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışma grubunda belirtilen değerler eğitimi anahtar kelimeli çalışmalar YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından taranmıştır. Çalışmada güvenilirliği arttırmak amacıyla, taramalar araştırmacılar tarafından eş zamanlı olarak yürütülmüş ve elektronik ortama aktarılmasında araştırmacılar arasında tutarlılığın sağlanması amacıyla araştırma sorularına paralel olarak kodlar belirlenmiştir. Tezlere ilişkin ulaşılmak istenen bilgiler bu kodlar aracılığıyla ortak bir veri dosyasına kaydedilmiştir (Creswell, 2007; Merriam, 2009). Değerler eğitimi alanında yapılan çalışmaların bugüne kadar hangi disiplinler tarafından ele alındığı, akademik dünyada gördüğü ilgi, akademiye ele alınırken hangi gruplarla çalışıldığı gibi temel sorular değerler eğitiminin bugüne kadar ki ele alınma biçiminin anlaşılmasına katkı sağlayacak ve bundan sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutacaktır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında lisansüstü tezleri incelenmesi amacıyla, elektronik ortama aktarılan tezlerin gerçekleştirildikleri yıl, tür, anabilim dalı, enstitü, yöntem, çalışılan grup, içerik, öne çıkarılan değer ve önerileri belirlemeye yönelik bir betimsel analiz formu hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan tezler araştırma sorularına göre hazırlanmış olan bu analiz formu doğrultusunda betimsel analize tabi tutulmuşlardır. Elde edilen veriler araştırma soruları doğrultusunda frekans ve yüzde olarak tablo haline getirilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmaya bugüne kadar Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerden örnekleme oluşturan ve anahtar kelimesi “değerler eğitimi” olan toplam 113 çalışmaya dahil edilmiştir. Örnekleme ait veriler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 2: Anahtar Kelimesi “değerler eğitimi” Olan Lisansüstü Tezlerin Tez Türleri Açısından İncelenmesi

Yıl	Yüksek Lisans f (%)	Doktora f (%)	Tıpta Uzmanlık f (%)	Sanatta Yeterlilik f (%)	TOPLAM f(%)
2012-2017	78(69,03)	14(12,39)	0	0	92(81,42)
2006-2011	13(11,50)	6(5,31)	0	0	19(16,81)
2000-2005	0	0	0	0	0
1999 ve öncesi	2(1,77)	0	0	0	2(1,77)
TOPLAM	93(82,30)	20(17,70)	0	0	113(100)

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan tezlerden 20 Temmuz 2017 tarihi itibarıyla anahtar kelimesi “değerler eğitimi” olan tezlerin tez türleri açısından incelenmesi yapıldığında; çalışmalar içerisinde anahtar kelimesi şiddet olan toplam 113 çalışma olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu 113 çalışmanın lisansüstü alanda bugüne kadar yapılan toplam çalışmaların %0,02’sini oluşturduğu tespit edilmiştir. Anahtar kelimesi değerler eğitimi olan toplam 113 lisansüstü çalışmanın %81,42’sinin (92 çalışma) 2012 yılı ve sonrasında yapıldığı, çalışmaların %16,81’inin (19 çalışma) 2006-2011 yılları arasında yapıldığı, %1,77’sinin (2 çalışma) 1999 ve öncesi yılları arasına ait olduğu ve 2000-2005 yılları arasında ise hiç çalışma yapılmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlara göre çalışmaların büyük çoğunluğunun son 5 yıl içerisinde yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu çalışmaların %82,30’unun yüksek lisans tezi, %17,70’inin doktora tezi olduğu saptanmıştır. Anahtar kelimesi değerler eğitimi olan tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik çalışması olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Anahtar Kelimesi “Değerler Eğitimi” Olan Tezlerin Çalışıldığı Lisansüstü Alanların İncelenmesi

Enstitü Adı	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1(0,89)	0	1 (0,89)
Sosyal Bilimler Enstitüsü	43(38,05)	7(6,19)	50 (44,24)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	48(42,48)	13(11,50)	61(53,98)
Fen Bilimleri Enstitüsü	1(0,89)	0	1(0,89)
TOPLAM	93(82,30)	20(17,70)	113 (100)

Anahtar kelimesi “değerler eğitimi” olan tezlerin çalışıldığı lisansüstü alanlar incelendiğinde; en fazla çalışmanın sırasıyla 61 (%53,98) çalışmayla eğitim bilimlerinde, 50 (%44,25) çalışmayla sosyal bilimlerinde, 1 (%0,89) çalışmayla fen bilimlerinde ve sağlık bilimlerinde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar değer eğitimi konusunun öncelikle eğitimciler tarafından ele alındığını göstermektedir.

Tablo 4: Anahtar Kelimesi “Değerler Eğitimi” Olan Tezlerin Çalışıldığı Bölüm/Anabilim Dallarının İncelenmesi

Bölüm/Anabilim	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)
Eğitim Bilimleri	11(9,74)	7(6,19)	18(15,93)
Türkçe eğitimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi	27(23,89)	1(0,88)	28(24,78)
İlköğretim	21(18,58)	6(5,31)	27(23,89)
Felsefe ve Din Bilimleri	8 (7,08)	2 (1,77)	10 (8,85)
Türk Dili ve Edebiyatı	4(3,54)	0	4 (3,54)
*Diğer 1	5 (4,42)	0	5 (4,42)
*Diğer 2	5 (4,42)	1 (0,88)	6 (5,31)
*Diğer 3	6 (5,31)	3 (2,65)	9 (7,96)
*Diğer 4	4 (3,54)	0	4 (3,54)
*Diğer 5	2 (1,77)	0	2 (1,77)
TOPLAM	93(82,30)	20(17,70)	113(100)

*Diğer 1: Okul öncesi eğitimi, Temel eğitim, Ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi

*Diğer 2: Yabancı Diller Eğitimi, Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi, Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, Müzik

*Diğer 3: Eğitim yönetimi ve denetimi, Eğitimde psikolojik hizmetler, Eğitim programları ve öğretimi, Çocuk gelişimi ve ev yönetimi, Psikoloji

*Diğer 4: Temel İslam bilimleri, İlahiyat, İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği

*Diğer 5: İşletme

Yapılan lisansüstü çalışmaların anabilim dallarına göre dağılımları incelenirken tezlerin kapaklarındaki anabilim dalları dikkate alınmış ve en fazla çalışmanın %24,78 ile ilköğretim anabilim dalında yapıldığı, çalışmaların %23,01’inin Türkçe eğitimi anabilim dalında, %15,04’inin eğitim bilimleri anabilim dalında, %6,19’unun felsefe ve din bilimleri anabilim dalında yapıldığı, bunların dışında ilahiyat, eğitim yönetimi ve denetimi, felsefe, Türk dili ve edebiyatı gibi pek çok farklı anabilim dalları bünyesinde çalışmaların gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Çalışmaların yapıldığı anabilim dalları incelendiğinde ilköğretim anabilim dalında yoğunlaşma olduğu görülmüştür.

Tablo 5: Anahtar Kelimesi “Değerler Eğitimi” Olan Tezlerde Kullanılan Yöntemlerin İncelenmesi

Kullanılan Yöntem	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)
Tanımlayıcı	24 (21,24)	6 (5,31)	30 (26,55)
Tarama	57 (50,44)	5 (4,42)	62 (54,87)
DeneySEL	12 (10,62)	9 (7,96)	21 (18,58)
TOPLAM	93 (82,30)	20 (17,70)	113 (100)

Değerler eğitimi alanında yapılan çalışmaların yöntemleri incelendiğinde lisansüstü tezlerin %54,87’sinin tarama, %26,55’inin tanımlayıcı ve %18,58’inin ise deneysel çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar değerler eğitimi alanında yapılan çalışmaların uygulamadan çok betimlemeye yönelik olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 6: Anahtar Kelimesi “Değerler Eğitimi” Olan Tezlerde Çalışılan Grubun İncelenmesi

Çalışılan Grup	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM f (%)
	f (%)	f (%)	
Eğitimciler (Öğretmen ve Yöneticiler)	20(17,09)	7(5,98)	27 (23,08)
Öğrenciler	74(63,25)	11(9,40)	85(72,65)
Yetişkinler	4(3,42)	1(0,85)	5(4,27)
TOPLAM	98(83,76)	19(16,24)	117(100)

Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerde çalışılan grup ya da materyaller incelendiğinde çalışmaların % 72,65’inde öğrenciler (okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri) ile çalışıldığı, % 23,08’inde eğitimciler (öğretmen ve yöneticiler) ile çalışıldığı, % 4,27’sinde yetişkinler (ebeveynler) ile çalışıldığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında çocuklarla doğrudan yapılan çalışmaların sayısının fazla olduğu ancak yetişkinlerle olan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Tablo 7: Anahtar Kelimesi “Değerler Eğitimi” Olan Tezlerdeki Öne Çıkarılan Değerlerin İncelenmesi

Öne Çıkarılan Değer	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM f (%)
	f (%)	f (%)	
Çeşitli Değerlerin (sevgi, saygı, hoşgörü vb. değerler) Öne Çıkarıldığı Çalışmalar	18(15,93)	9(7,96)	26(23,01)
Çeşitli Eserlerdeki (şiir, hikaye, mesnevi, roman, öykü, safahat) Değerleri Ortaya Koyan Çalışmalar	48(42,48)	4(3,54)	52(46,02)
Değerler Eğitimi Veren Eğitimcilerin ve Yöneticilerin Değer Algılarına Yönelik Çalışmalar	14(12,39)	4(3,54)	18(15,93)
*Diğer	13(11,50)	3(2,65)	17(15,04)
TOPLAM	93(82,30)	20(17,70)	113(100)

*Diğer: Değerler eğitiminin işleyiş ve verimlilik durumunun incelenmesi, değerler eğitimini etkileyecek yöntem ve modeller, literatür çalışmaları, değerler eğitimine yönelik tutum ve davranış incelenmesi, doküman çalışması

Yapılan lisansüstü çalışmalar öne çıkarılan değerler açısından incelendiğinde çalışmaların en fazla %46,02 ile çeşitli eserlerdeki değerleri ortaya koyan çalışmalar olduğu belirlenmiştir. %23,01’inin çeşitli değerlerin öne çıkarıldığı çalışmalar, %15,93’ünün değerler eğitimi veren eğitimcilerin ve yöneticilerin değer algılarına yönelik çalışmalar, %15,04 ünün ise diğer çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu bulgular değerler eğitimi alanında daha çok çeşitli eserlerdeki değerleri inceleyen ve ön plana çıkaran çalışmalara rastlandığını ortaya koymuştur.

Tablo 8: Anahtar Kelimesi “Değerler Eğitimi” Olan Tezlerdeki önerilerin incelenmesi

Öneriler	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)
Değerler Eğitiminde Ailelere Yönelik Öneriler	28(13,59)	7(3,40)	35(16,99)
Değerler Eğitiminde Çevreye (Medya, Sivil Toplum vs.) Yönelik Öneriler	10(4,85)	5(2,43)	15(7,28)
Değerler Eğitimi Sürecine(yöntem) Yönelik Öneriler	34 (16,50)	8(3,88)	42(20,39)
Değerler Eğitiminde Eğitimci Ve Eğitim Yöneticilerine Yönelik Öneriler	41(19,90)	15(7,28)	56(27,18)
Değerler Eğitiminde Kullanılan Malzeme/Materyale Yönelik Öneriler	11(5,34)	5(2,43)	16(7,77)
Değerler Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanılmasına Yönelik Öneriler	40(19,42)	2(0,97)	42(20,39)
TOPLAM	164(79,61)	42(20,39)	206(100)

Anahtar kelimesi değerler eğitimi olan lisansüstü çalışmalardaki öneriler incelendiğinde %27,18 oranında değerler eğitiminde eğitimci ve eğitim yönetici-

lerine yönelik öneriler içeren çalışmalar olduğu görülmüştür. Ve bu çalışmalar içerisinde en fazla önerilerin bu konuda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. %20,39 oranında değerler eğitimi sürecine (yöntem) ve değerler eğitiminde edebi eserlerin kullanılmasına yönelik önerileri içeren çalışmalar olduğu, %16,99’unun ise değerler eğitiminde aileye yönelik önerilerde bulunan çalışmalar olduğu görülmüştür. Çalışmaların %7,77’sinin değerler eğitiminde kullanılan malzeme/materyale yönelik önerilerde bulunduğunu, %7,28’nin ise değerler eğitiminde çevreye (medya, sivil toplum vs.) yönelik önerilerde bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 9: Yapılan Çalışmaların İçerik (Çalışılan Konu) Olarak İncelenmesi

Çalışılan Konu	Yüksek Lisans f (%)	Doktora f (%)	TOPLAM f (%)
Edebi Eserlerde Değer Algısı	36 (31,86)	2(1,77)	38(33,62)
Değerler Eğitimi ile İlgili Literatür Çalışması	8(7,08)	0	8(7,08)
Değerler Eğitimi ile İlgili Doküman Çalışması	14(12,39)	4(3,54)	18(15,93)
Farklı etkinliklerin/eğitimlerin değer eğitimine etkisi	15(13,27)	9(7,96)	24(21,24)
Eğitimci ve yöneticilerin değerler eğitimi algısı	14(12,39)	3(2,65)	17(15,04)
*Diğer	6(5,31)	2(1,77)	8(7,08)
TOPLAM	93(82,30)	20(17,70)	113(100)

*Diğer: Değerlerin kazandırılma düzeyinin belirlenmesi, okul kültürünün değerler eğitimine etkisi, sosyal bilgiler dersinde değerlerin nasıl öğretildiğinin araştırılması, atasözleriyle değerler eğitimi

Değerler eğitimi anahtar kelimesini içeren çalışmalar içerik açısından incelendiğinde yapılan çalışmalar arasında edebi eserlerde değer algısı konusunun %33,63 ile en fazla olduğu görülmüştür. Çalışmalarda %21,24 oranında farklı eğitim ve etkinliklerin değerler eğitimine etkisi, %16,81 oranında değerler eğitimi ile ilgili doküman çalışmasının olduğu, %15,93 oranında eğitimci ve yöneticilerin değerler eğitimi algısı ve %7,08 ile de değerler eğitimi ile ilgili literatür çalışması olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular bize yapılan çalışmaların konu olarak daha çok edebi eserlerdeki (öykü, mesnevi, hikaye, roman, şiir, mesnevi, safahat) değer algısına yönelik olduğunu ortaya koymaktadır.

Tartışma

Teknolojik gelişmelerin artmasıyla beraber çocukları olumsuz etkileyecek uyarıların sayısında da artış olduğu gözlenmektedir. Bu olumsuz uyarılar çocukta sosyal duygusal anlamda gerileme, insani değerlerden uzaklaşma gibi du-

rumlara yol açabilmektedir. Bu nedenle değerler eğitimi konusunun her geçen gün daha da önemi artmaktadır. Milli eğitim kurumlarında yapılan çalışmaların yanında akademik anlamda yapılan çalışmaların bu konunun farkındalığının arttırılması ve bu konudaki sorunlara yönelik öneriler geliştirilmesinde önemlidir. Değerler konusunun ele alındığı akademik çalışmalardan anahtar kelimesi “değerler eğitimi” olan lisansüstü tezler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde öncelikle YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde toplam 461,948 lisansüstü tez bulunduğu ve bulunan bu tezler içerisinde anahtar kelimesi “Değerler eğitimi” olan tezlerin toplam 113 çalışma olduğu tespit edilmiştir. Değerler eğitimi alanında yapılan bu 113 çalışmanın lisansüstü alanda bugüne kadar yapılan toplam çalışmalar içerisinde yok denecek kadar az bir kısmını oluşturduğu belirlenmiştir. Üstelik bu sınırlı sayıdaki çalışmanın değerler eğitimi konusunun dünya ve ülke gündemine yoğun bir şekilde girişine paralel olarak büyük kısmının son 5 yıl içerisinde yapıldığı belirlenmiştir. Bunun yanında anahtar kelimesi değerler eğitimi olan bu 113 çalışmanın büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmaların konu olarak daha çok edebi eserlerdeki (öykü, mesnevi, hikaye, roman, şiir, mesnevi, safahat) değer algısına yönelik olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmalar öneriler bakımından incelendiğinde sonuç olarak değerler eğitimine yönelik en fazla önerinin eğitim yöneticilerine yapıldığı, çevreye (medya, sivil toplum vs.) yönelik önerilerin ise en az olduğu, değerler eğitimi alanında daha çok çeşitli eserlerdeki (şiir, hikaye, mesnevi, roman, öykü, safahat) eserlerdeki değer türlerini (sevgi, saygı, hoşgörü vb.) inceleyen ve ön plana çıkaran çalışmalara rastlandığını ortaya koymuştur.

Yapılmış bu lisansüstü çalışmaların ağırlıklı olarak eğitim bilimler alanında yapıldığı sağlık, fen ve diğer alanlarda yapılan çalışmaların daha sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu durum dikkate alındığında değerler eğitimine yönelik yapılacak çalışmalarda aile ve çocuğun aktif olarak süreçte yer aldığı uygulamalı çalışmaların yapılması, değerler eğitimine etki eden unsurları ortaya çıkarmaya yönelik karşılaştırmalı çalışmalar yapılması, değerler eğitimi alanında kullanılacak materyaller üzerinde araştırmalar yapılması önemli bulunmaktadır.

Yapılan lisansüstü çalışmaların anabilim dallarına göre dağılımları incelendiğinde en fazla çalışmanın %24,78 ile ilköğretim anabilim dalında yapıldığı bunun dışında ilahiyat, eğitim yönetimi ve denetimi, felsefe, Türk dili ve edebiyatı gibi pek çok farklı anabilim dalları bünyesinde çalışmaların gerçekleştirildiği belirlenmiştir. İnsanlara erken yaşta sağlanan olanaklar sayesinde kendilerinde

var olan potansiyel en üst seviyelere kadar geliştirilebilir. Bu nedenle çocuğun içerisinde bulunduğu sosyal çevre ve fiziksel ortamın, yaşamının ilk yıllarında verilen eğitimin çocuğun gelişmesinde çok önemli bir yeri vardır. Çocuğa ilk yıllarda eğitim ve sosyal anlamda verilenler ve verilmeyenler, onun geleceğini büyük ölçüde etkiler. Araştırmalar çocukluk dönemlerinde öğretilen ve kazandırılan davranışların büyük bir bölümünün yetişkinlikte bireyin kişiliğini, alışkanlık, tavır, inanç ve değer yargılarını önemli derecede biçimlendirebileceğini göstermektedir. (Oktay, 2000). Buna paralel olarak da yapılan çalışmaların temel eğitim ve ilköğretim alanında yoğunlaşmış olması bu bulguları destekler niteliktedir.

Elbir ve Bağcı (2013) yaptığı çalışmasında, Türkçe eğitiminde değerler eğitimi için; Milli Eğitim Bakanlığının ilköğretim okullarına uygun olarak hazırlanan 100 Temel Eser serisinde yer alan değerlerin kullanılabilir olup olmadığına bakıldığında, bütün değerler için geçerli olmamakla birlikte bazılarının kullanılabilir olduğu görülmüştür. Öğretmenin iyi bir yol göstericisi olmakla beraber Türkçe öğretiminde, edebî eserler yoluyla değerlerin öğretiminin yapılabileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda değerler eğitimi anahtar kelime çalışmaları içerik olarak incelenmesi yapıldığında en fazla konunun %33,63 ile ‘edebi eserlerde değer algısı’ olduğu belirlenmiştir. Ve yine anahtar kelimesi “değerler eğitimi” olan tezlerdeki öne çıkarılan değerlerin incelenmesinde ‘çeşitli eserlerdeki değerleri ortaya koyan çalışmaların %46,02 (52 adet) oranıyla en fazla olduğu görülmüştür. Genç nesillere toplumsal değer ve tutumların okul ortamında aktarılması, sınıflarda ve okullarda değerler eğitiminin düzenli ve sistemli etkinliklerle verilmesini gerekli kılmaktadır (Craig, 2009; Nucci, 2001). Buna paralel olarak değerler eğitimi anahtar kelimesini içeren çalışmalarda içerik incelemesinde, ikinci sırada okullarda uygulanan farklı eğitim ve etkinliklerin değerler eğitimine etkisinin işlendiği çalışmaların fazla olduğu (%21,24) görülmektedir. Öğretmen, öğrencilerin kendi kişisel değerlerini rasyonel bir şekilde oluşturmaları için onları yetiştirmeli, saygıyı öğretmeli ve ahlaki ilkeleri uygulama fırsatı tanıyarak bu yeteneği kazandırmalıdır (Thompson, 2011). Okulda verimli bir eğitim ve öğretim ile birlikte nitelikli bir değer kazandırma sürecinin sağlanması sadece okuldaki öğretmenlere bağlı değildir. Tam aksine bu sürecin sağlanması okulda çalışan herkesi ilgilendiren bir mesele olmasından dolayı tüm okul personeline önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Ahlaki değerler açısından olumlu bir okul kültürünün ve okul değerler sisteminin oluşmasına tüm okul çalışanlarının katkı sağlaması gerekmektedir (Elias, Parker ve Kash, 2008). Ancak elde edilen veriler incelendiğinde değerler eğitiminde öğretmen

ve eğitim yöneticilerinin rolünün büyük olmasına karşın lisansüstü çalışmalarda eğitimci ve yöneticilerin değerler eğitimi algısının %15,93 (18 adet) gibi dikkate değer bir oranda işlendiği tespit edilmiştir. Buradan eğitimci ve yöneticilerin değerleri içselleştirmesi ve değerlerin aktarımı konusunda daha fazla desteklenmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı ve bunun giderilmesinde yapılacak lisansüstü çalışmaların katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerde çalışılan grup ya da materyaller incelendiğinde tezlerde en fazla (% 72,65) öğrenciler (okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri) ile çalışıldığı tespit edilmiştir. Buna rağmen %4,27 ile yetişkinlerle yapılan çalışmaların sınırlı oranda olduğu görülmüştür. Aile, değerler eğitiminin başlangıç noktası olması sebebiyle çocuk ilk değerler eğitimini aile içerisinde alır ve değer eğitiminin en etkili yeri ailedir (Hökelekli, 2011). Ailede alınan bu eğitim değer oluşumu, gelişimi ve toplumsallaşmanın temelini atıldığı, kişiliğin oluşmaya başladığı kritik dönemlere denk gelir. Ailenin değerler eğitimindeki önemi dikkate alındığında ailelere yönelik yapılan çalışmaların azlığı önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Öğretmen adaylarının lisans döneminde değer eğitimi konusunda bilgilendirilmeleri, bu konuda uygulamalı çalışmalar yaptırılması önemlidir. Mezun öğretmenlerin de değerler eğitimi konusunda bilgilendirilmesine hizmet içi eğitim kursları ile devam edilmelidir (Elbir ve Bağcı, 2013). Buna paralel olarak anahtar kelimesi değerler eğitimi olan çalışmaların öneri kısmı incelendiğinde, değerler eğitiminde eğitimci ve eğitim yöneticilerine yönelik önerilerin en fazla olduğu görülmüştür. Bu sırayı, değerler eğitimi sürecine (yöntem) ve değerler eğitiminde edebi eserlerin kullanılmasına yönelik öneriler içeren çalışmalar, değerler eğitiminde aileye yönelik önerilerde bulunan çalışmalar, değerler eğitiminde kullanılan malzeme/materyale yönelik önerilerde bulunan çalışmalar takip etmektedir. Değerler eğitiminde çevreye (medya, sivil toplum vs.) yönelik önerileri içeren çalışmaların ise en az oranda olduğu belirlenmiştir. Önerilerde eğitimcilere ve eğitim sürecine yönelik önerilerin yanında aile ve özellikle STK ve medyanın bu sürece daha fazla dahil olmasını ve sorumluluk almasına yönelik önerilere yer verildiği tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Problem durumlarına yönelik yapılan araştırmalara göre çalışmamızda; değer eğitimi konusunun çalışmalarının en fazla eğitim bilimleri enstitüsü tarafından yapıldığı, çalışmaların yapıldığı anabilim dalları incelendiğinde ise ilköğretim anabilim dalında yoğunlaşma olduğu, çalışmaların uygulamadan çok betimle-

meye yönelik olduğu, çocuklarla doğrudan yapılan çalışmaların sayısının fazla olduğu ancak yetişkinlerle olan çalışmaların sınırlı olduğu, daha çok çeşitli eserlerdeki (öykü, mesnevi, hikaye, roman, şiir, mesnevi, safahat) değerleri inceleyen ve bu değerleri ön plana çıkaran çalışmalara rastlandığı, eğitimci ve eğitim yöneticilerine yönelik öneriler içeren çalışmaların fazla ancak değerler eğitiminde çevreye (medya, sivil toplum vs.) yönelik öneriler içeren çalışmaların en az oranda bulunduğu, konu olarak daha çok edebi eserlerdeki (öykü, mesnevi, hikaye, roman, şiir, mesnevi, safahat) değer algısına yönelik çalışmalara rastlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Değerler eğitimi konusu her geçen gün önemi daha fazla artan ve son yıllarda eğitim alanında daha fazla gündeme gelen bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Her alanda olduğu gibi değerler eğitimi alanında da akademik anlamda yapılacak çalışmalar önemli olduğu kadar bu konuda belirleyici ve yönlendirici bir niteliğe de sahiptir. Ancak elde edilen sonuçlar incelendiğinde değerler eğitimi konu edinen lisansüstü çalışmaların son derece sınırlı olduğu, yapılan çalışmaların büyük bir kısmının son 10 yıl içerisinde yapıldığı, genelde edebi eserlerdeki değer algısını ortaya koyan nitelikte çalışmalar olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlar dikkate alındığında değerler eğitiminin ülke genelinde daha iyi anlaşılması, toplumsal ve bireysel farkındalığın artırılabilmesi için akademik alanda yapılan çalışmaların sayısının artırılması önemlidir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde en fazla önerinin değerler eğitiminde eğitimci ve eğitim yöneticilerine yönelik öneriler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çalışmalarda değerler eğitiminde çevreye (medya, sivil toplum vs.) yönelik önerilerin en az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmaların çeşitlendirilmesi, çalışma gruplarının ve içeriğinin farklılaştırılmasının yanında farklı disiplinlerle iş birliği içerisinde yürütülmesinin ve bu yönde çalışmaların artırılmasının da yararlı olacağı düşünülmektedir. Özellikle çocukların doğrudan yer aldığı ve ailelerin de katılımının sağlandığı çalışmaların gerçekleştirilmesi değerler eğitimi konusundaki eğitsel ve toplumsal farkındalığa daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, O. C., & Ergünay, O. (2012). Türkiye’de Değerler Üzerine Gerçekleştirilen Lisansüstü Tezlerin Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Perspektifinden İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 18-33.
- Baş, G. & Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of Values Education*, 10(24), 55-77.

- Beil, B. (2003). İyi Çocuk, Zor Çocuk, ‘Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır? (C. Yorulmaz, Çev.). Ankara: Arkadaş Kitabevi. (1996).
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Craig, M. (2009). A Study of the Role of Middle School Administrators in the Successful İmplementation of Character Education Programs (Doctoraldissertation) Available Pro Quest Dissertations The sesdatabase. (UMI No: 3405439)
- Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry and research design: *Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çağlar, A. (2010). Değerler Eğitiminin Önemi. Erişim: 15 Aralık 2014, http://www.toder.org/sayfa/degerler_egitiminin_onemi_1
- Elbir, B.,& Bağcı, C. (2013). Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi/Evaluation Of Post-Graduate Theses On Values Education. *Turkish Studies--International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1321-1333.
- Elias, M.J.,Parker, S.J., &Kash, V.M. (2008). Social-Emotional Learning, Moral Education and Character Education: A Comparative Analysis and a View Toward Convergence. L. P. Nucci& D. Narvaez (Eds.), *Handbooks of Moral and Character Education*. Newyork and London: Routledge, Taylor and Francis.
- Gardner, R.,Cairns, J. ve Lawton, D. (2005). Education for Values. *This edition published in the Taylor & Francis e-Library*.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Hökeleki, H. (2011). *Ailede, Okulda ve Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik Açından İncenlemesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87.
- Lovatt, T. (2000). Multifaiht Religious And Values Education: *Apperant of Real Background To Research*. *Religious Education Vol:90-3,4*.
- M.E.B. (2002). *Okul gelişim modeli Planlı okul gelişimi*. Ankara: M.E.B.
- MEB, (2010). 08/09/2010 tarihli ve B.08.0.TTK.0.72.02.00-6312 (2010/53) sayılı Genelge.
- Merriam, S. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. *San Francisco, CA: Jossey-Bass*.

- Nucci, L. P. (2001). Education in the moral domain. *Cambridge: Cambridge University Press.*
- Ogelman, H. G., & Sarıkaya, H. E. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (29)*, 81-100.
- Oktay, Ayla (2000). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Özyurt, M., Demir, S., & Bay, E. (2015). Okul Temelli Yaklaşımla Geliştirilen Değer Eğitim Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi, 16(2)*, 274-296.
- Polat, M. (2017). *Toplumsal Yaşam Bilinci Olarak Değer Konuya Değerler Sosyolojisi ve Değerler Eğitimi Bağlamında Bir Yaklaşım*. Pegem Atıf İndeksi, 1-109.
- Silahlı, S. (2000). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- TDK (2017). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Erişim: 1 Temmuz 2010, <http://www.tdk.gov.tr>.
- Thompson, M. (2011). Developing Moral Values in Children: Observations from A Preschool. *İfePsychologia; 19(2)*, 394-411.
- Ulusoy, K. (2017). *Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi*. Pegem Atıf İndeksi, 323-351.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Akçağ Kitabevi.

Examination of Postgraduate Studies on Values Education Conducted Between 1999-2017 in Turkey

Betül KAPKIN*

Zekeriya ÇALIŞKAN**

Mehmet SAĞLAM***

Abstract

Values education is described as a life-long education given for the individuals to acquire and adopt values, make them as a fundamental element of their character and thus turn them into behaviors. The need and increasing interest for values education in the society have also drawn attention in the academic field, and scientists have tried to handle the concepts of value and values education in various ways. When considering examination of these concepts with an academic approach and the effect of values education in human development and social structure, the importance of studies on values education comes to

* Ms Student, Inonu University. Preschool Teacher, Ministry of National Education.

E-mail: kapkinbetul@gmail.com

** Dr. Öğr. Üys., Department of Child Development, Faculty of Health Science, Inonu University.

E-mail: zekeriya.caliskan@inonu.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üys., Department of Child Development, Faculty of Health Science, Inonu University.

E-mail: mehmet.saglam@inonu.edu.tr

Received: 13.11.2017 - **Accepted:** 06.02.2018

light. For this purpose, a descriptive study was conducted by conducting document analysis process. Theses and dissertations conducted in Turkey up till today and recorded in the website of Council of Higher Education National Thesis Center were included in the study. Within this framework, all postgraduate theses and dissertations, which included the keyword “values education”, have been conducted at universities in Turkey until today, and had accessible abstract and full texts, were transferred to computer environment by coding. Studies with the keyword “values education” mentioned in the sample group were reviewed through CoHE National Thesis Center database. The obtained data were evaluated descriptively using frequency and percentage. As a result of the examinations made, it was determined that the studies of the graduate studies on the subject of values education were insufficient and most of the studies were carried out within the last 10 years and they were generally working for the sense of value in literary works. In this respect, the more academic study of values education will contribute to the elimination of deficiencies in this area.

Key words: Values education, Value, Graduate thesis.

Introduction

Difficulties in raising individuals who can accommodate developments and changes without losing the self and values in the changing world and in the age of technology developing every passing year are acknowledged and known by educators. Cultural and sociological differences and deteriorations are caused in the structure of the society due to unconscious use of new technological inventions, emerging continuously in the world, by the society (Elbir and Bağcı, 2013). Such deteriorations increase further the responsibility of educators for teaching a new generation the sense of national unification which is necessary for integrity and development of the state and for making them feel this feeling. This responsibility is fulfilled only by transferring values to the next young generations. (Elbir and Bağcı, 2013).

Values are phenomena which can be used as scales for various behaviors that are desired, believed, and exhibited by individuals. The concept of value which was first introduced to social sciences by Znaniecki (1918), is derived from the “value” root, meaning “being of value” or “being strong” in Latin (Bilgin, 1995; Beil, 2003). In Turkish Language Association’s dictionary (2017), value is defined as “price, cost, abstract measure that is used to determine the significance of something, worth, the consideration something is worthy of, consideration of

things that can be measured with money". Ministry of Education (2002) defines the concept of value as; properties of the school, which determines behaviors, way of thinking and responses to various events; whereas, Güngör (1998) defines it as the belief about whether something is desirable or undesirable and Silah (2000) defines the concept as a specific part of the culture and criteria that give meaning to culture. Philosophy addresses the concept of value as a problem, examines human behaviors, and investigates basic principles and values the behaviors exhibited are based on. Psychology handles the phenomenon of value differently from philosophy and considers the phenomenon of value important since it is a guide and pathfinder for human behaviors. Therefore, psychologists express the concept of value as belief (Güngör, 2000). According to social psychologists, the concept of value is defined as specific attitude and self-esteem regarding moral concepts (Gardner, Cairns, and Lawton, 2005).

On the basis of these definitions, the concept of value can be defined as conscientious criteria which ensure an individual to adjust his/her own behaviors for the benefit of the society and individuals and to control his/her ideas and behaviors in order to reach the good and the true.

Although there are minor differences in all religions and societies, the concept of value carries the same meaning, however, the important matter is furnishing people with these values through education (Lovatt, 2000). This is because unfortunately, the means of information communication have not been able to convey values while conveying information. This incompetence has made the values education in educational institutions more critical (Çağlar, 2010). Values education is the process of acquiring all individuals with and transferring to them our humanitarian, moral, spiritual, and social values which have a significant role in formation of social life. It also connect people to each other, joins them, provides happiness, development, and peace, and protect individuals against risks and threats (MNE, 2010). In another definition, values education is described as a life-long education given in order for the individuals to acquire and adopt values, make them as a basic element of their character and thus turn them into behaviors (Yaman, 2012). The need and increasing interest for values education in the society have also drawn attention in the academic field, and scientists have tried to handle the concepts of value and values education in various ways. When considering examination of these concepts with an academic approach and the effect of values education in human development and social structure, the importance of studies on values education comes to light.

The number of studies conducted in the field of values education in Turkey has increased in recent years (Adıgüzel and Ergünay, 2012; Baş and Beyhan 2012; Elbir and Bağcı, 2013; Ogelman and Sarıkaya, 2015; Özyurt, Demir and Baş, 2015; Polat, 2017; Ulusoy, 2017). For this reason, the aim of this study was to analyze postgraduate theses conducted concerning values education and to examine these theses in terms of variables such as the study group, various values highlighted in the studies, suggestions made in the studies and content of studies and to fill the gap concerning these variables in the literature. This study was aimed to put forth an academic overview of values education by providing information on the way how values education is examined and on the generality of the subject.

Material Method

In the study, the quantitative approach was adopted and descriptive method was used. Following the purpose of the study, epistemological document analysis was used as the method of data collection (Karadağ, 2009). Document analysis ensured detailed analysis of previous studies and examination of theses prepared within this scope. Theses and dissertations conducted in Turkey up till today and recorded in the website of Council of Higher Education National Thesis Center were included in the study. Within this framework, all postgraduate theses and dissertations, which included the keyword “values education”, have been conducted at universities in Turkey until today, and had accessible abstract and full texts, were transferred to computer environment by coding. Studies with the keyword “values education” mentioned in the sample group were reviewed through CoHE National Thesis Center database. In order to increase reliability in the study, reviews were executed by the researchers simultaneously, and codes were determined in parallel to research questions to ensure consistency between researchers to perform the transfer to an electronic environment. Information intended to be reached with regard to the theses and dissertations was recorded in a common data file by means of these codes (Creswell, 2007; Merriam, 2009). The data obtained were turned into a table in frequency and percentage in accordance with research questions.

Results and Discussion

When the results achieved within the scope of the study were examined, it was found that there were 461948 postgraduate theses and dissertations in CoHE National Thesis Center and among these theses and dissertations, a total of 113 studies included the keyword of “values education”. It was determined that these 113 studies conducted in the field of values education constitute scarcely any portion of the total number of studies conducted at the postgraduate level until today. On top of that, it was found that a great part of these limited-number studies were carried out within the last 5 years, in parallel to values education acquiring a wide currency in the world and the country. In addition, it was determined that a great majority of these 113 studies with the keyword of values education were postgraduate theses and dissertations. It was found that the studies were conducted concerning value perception mostly in the literary works (tale, masnavi, story, novel, poem, phases) (Thompson, 2011). When the studies were examined in terms of suggestions, it was put forth that suggestions on values education were made mostly for directors of education; whereas, suggestions for the environment (media, civil society, etc.) were the least, and studies which examine and highlight value types (love, respect, tolerance, etc.) in various works (poem, story, masnavi, novel, tale, phases) in the field of values education were encountered mostly.

When examining the distribution of postgraduate studies according to departments, the studies were conducted mostly in department of primary education (24.78%) and apart from that, it was found that the studies were conducted within the body of many different departments such as theology, management, and inspection of education, philosophy, Turkish language and literature. Thanks to opportunities provided for the people at early ages, their potential can be increased up to the highest level. Therefore, social environment and physical environment where a child lives and education has given during the first years of life have a critical place in the development of the child. Those provided and not provided for the child during the first years regarding education and social aspects affect his/her future considerably. Studies have shown that a significant part of behaviors taught and acquired during childhood may significantly shape the personality, habits, attitudes, beliefs and value judgments of the individual during adulthood (Oktay, 2000). Concordantly, the fact that the studies concentrated on primary education and primary education supports these results.

Conveying social values and attitudes to young generations in the school environment requires the provision of values education in classrooms and schools through regular and systematic activities (Craig, 2009; Nucci, 2001). In parallel to this, in content analysis of studies including the keyword of values education, the second result was that the number of studies, investigating the effect of different education and activities applied in the schools on values education was high (21.24%). A teacher should educate the students to enable them to create their values rationally, teach them respect, and acquire them with this ability by offering them the opportunity to perform ethical principles (Thompson, 2011). Ensuring a qualified value acquisition process through an efficient education and training at the school does not depend only on the teachers at school. Quite the contrary, since ensuring this process is an issue which involves all people working at the school, important tasks and responsibilities fall to the all school personnel. All school personnel should contribute to establishment of positive school culture and school values system in terms of moral values (Elias, Parker and Kash, 2008). However, in the analysis of the data obtained, it was determined that although the teachers and education administrators had an important role in values education, the perception of values education of educators and administrators was studied in postgraduate studies at a remarkable rate of 15.93% (18 studies). Based on this it was thought that educators and administrators should be supported more by internalizing values and transfer of values and postgraduate studies to be conducted will contribute to overcoming this issue.

When examining sample groups or materials in postgraduate theses and dissertations included in the study, it was found that mostly students were studied in theses and dissertations (72.65%) (preschool, primary school and secondary school students). However, it was seen that the number of studies with adults was limited with the rate of 4.27%. Since the family is the starting point for the values education, a child receives the first values education within the family, and the most effective environment for values education is the family (Hökellekli, 2011). Such education received in the family falls on critical times when the foundation of value formation, development, and socialization is laid, and personality starts to be shaped. When considering the importance of family in values education, fewness of studies aiming at families is considered as a significant shortcoming.

Conclusion and Recommendations

When considering the obtained results, it is important to increase the number of academic studies for a better understanding of values education all over the country and raising social and individual awareness. In an analysis of the studies conducted, it was seen that the suggestions were made mostly to educators and administrators of values education. However, it was found that suggestions for the environment in values education were made the least (media, civil society etc.). Therefore, it is considered that diversification of studies, differentiating their sample groups and content as well as conducting studies in cooperation with different disciplines and increasing studies for this purpose would be useful. Particularly, it is thought that conducting studies, in which children are directly included and families participate, would contribute more to educational and social awareness concerning values education.